

ראשית דבר

ראשיתו של חיבור זה בעבודה לשם קבלת תואר דוקטור שנכתבה באוניברסיטה העברית בהנחיית פרופסור ישראל מ' תא-שמע ע"ה. לעת סיום זכור אזכרנו. תודה מיוחדת חב אני למורי פרופ' יעקב זוסמן שהתעניינותו בספר והערותיו לאורך השנים היו לי לעיניים.

ללימודי בחוג לתלמוד קדמו שנות לימודים בישיבת קול תורה בירושלים ובישיבת הר-עציון שבאלון שבות. טעמה של תורה שלמדתי בשני אהלי תורה אלו משיבה והולך עם השנים.

עיקרו של הספר נכתב במקביל לשנות הוראה ומחקר במחלקה למחשבת ישראל שבאוניברסיטת בן גוריון בנגב. על חברות ושותפות אבקש להודות לעמיתי ולעמיתותי למחלקה.

במהלך השנים שהיתי לתקופות מחקר וכתובה במכון שלום הרטמן בירושלים, במרכז למדעי היהדות על שם כץ באוניברסיטת פנסילבניה ובמכון ללימודים מתקדמים שבאוניברסיטה העברית. תודתי להם על האכסניה המיטיבה.

ידידים וידידות רבים חלקו עמי מידיעותיהם ומתובנותיהם ותודתי נתונה להם. תודה מיוחדת חב אני לחברים ולמורים שניאותו לקרוא טיוטות של פרקי הספר: אריה אדרעי, אלישבע באומגרטן, אבריאל בר-לבב, יהודא גלינסקי, זאב גריס, דוד דבליצקי, יוסף מרדכי דובאוויק, עדן הכהן, לייבוש ווייס, ערן ויזל, אשר יובל, ישראל יובל, עודד ישראלי, אלכס לובוצקי, יהושע לוינסון, מאיר לוקשין, ברכיהו ליפשיץ, לייב מוסקוביץ, שלמה נאה, ורד נעם, חיים סולוביץ'יק, יעקב ישראל סטל, שמחה עמנואל, עוזי פוקס, ישראל פיבקו, משה דוד צ'צ'יק, אפרים קנרפוגל, עמיחי רדזינר, אלחנן ריינר, שמואל ריינר, פנחס רוט, ואפרים שוהם-שטיינר. בני אסף-יהודה קרא את הספר בשלבים שונים של כתיבתו. תודתי על עמלו ושמחתי על התעניינותו בספרי מעורבות זו בזו.

הוצאת הספרים של אוניברסיטת בר-אילן קיבלה ספר זה במאור פנים וליוותה את הפקתו בתשומת לב, בהקפדה ובמקצועיות. בחירת ההוצאה להעמיד ספר זה כפרסום

ראשון בסדרה החדשה 'מחקרים בתלמוד ובהלכה' יקרה בעיני מאד. תודתי נתונה ליושבי הראש של ההוצאה הפרופסורים צבי מרק ולייב מוסקוביץ' ולמנהלה דר' אלכס טל. לצידם אבקש להודות לאשר בנימין, עדיאל ברויאר, ריינר ברצן, אביחי גמדני, אב"י ונגרובר ומאיר מוניץ שסייעו בידי בעת השלמת הספר והפקתו. טובי עין הם יבורכו. תודה מיוחדת אני חב לחמותי חנה אביחי ע"ה ויבל"א חמי אברהם אביחי על תמיכתם לאורך השנים.

הוריי, אבי הרב יוסף יהודה ואמי מרתה ריינר זכרם לברכה חסרים מאוד ביום השלמת ספר זה. אהבת התורה, הדעת והאדם שהייתה בהם הנחתה אותי בעת כתיבת הספר. געגועי אליהם אינם שוככים בחלוף השנים.

רעייתי דרורלי שלה הוקדש ספר זה, ילדינו יהונתן ורעייתו רחל, יואב ורעייתו עדי, נריה ואישה יובל, אורי ואסף, נכדותינו ונכדינו יהלי, אחינעם, אליענה, מיכל, מיה, אוריה ונבו מהווים מצע של שמחה ואהבה שליווה כתיבת ספר זה. יברכם השם וישמרם.

בימי מלחמת לבנון הראשונה יצאתי עם חיילי גדוד השריון 362 לקרב ממנו לא שבו זכריה באומל, שלמה בקמייסטר, אילן דעוס, מאיר יצחק, זוהר ליפשיץ, יאיר לנדאו, חובב לנדוי, ציון חיים, דוד קקון, זאב רויטמן ואריה שטראוס זכרם לברכה. יהודה כ"ץ וצבי פלדמן נעדרים מאז אותו יום, כ' בסיוון תשמ"ב. אבקש לזכור רעים אלו שלא זכו להגשים את חלומות חייהם מחד, ומאידך להודות למי שלא נתן למוט רגליי, ששם חלקי בארץ החיים והושיבני באוהלי יעקב מאז ועד היום הזה.